

Η ισορροπία της οικογένειας μετά την «αναχώρηση» των παιδιών

[Ορθοδοξία](#) / [Κοινωνικά θέματα](#) / [Ποιμαντική](#)

[Αρχιμανδρίτης π. Ιάκωβος Κανάκης, Δρ. Θεολογίας](#)

Είναι αλήθεια ότι η οικογένεια αποτελεί ένα σημαντικό κύτταρο της κοινωνίας. Βοηθάει όλα τα μέλη της να ανατραφούν με πνευματική υγεία και ισορροπία. Αυτό όμως συμβαίνει όταν είναι «πραγματική» οικογένεια, το οποίο όμως δεν είναι τόσο σύνηθες στις μέρες μας. Ξέρετε, το πρόσωπο του άνδρα, της γυναίκας, των παιδιών, των παππούδων έχουν έναν ξεχωριστό ρόλο στην κάθε οικογένεια, άρα και στην διαπαιδαγώγηση των μελών της. Η οικογένεια συμβάλει στην κοινωνικοποίηση των προσώπων (είναι μια μικρή κοινωνία) και στην διαμόρφωση της ταυτότητας και του χαρακτήρα του κάθε μέλους της. Όταν βέβαια κάποιο μέλος «ασθενεί» τότε αρχίζουν και οι δυσκολίες και οι παθογένειες στις οικογένειες, πού πολλές φορές δημιουργούν τραύματα, τα οποία οι άνθρωποι κουβαλούν σε όλη τους την ζωή. Πολλές φορές αυτά τα τραύματα διαιωνίζονται, σχεδόν κληρονομούνται, και οδηγούν μέχρι και στην διάλυση της οικογένειας. Φυσικά, θέμα σοβαρό υπάρχει και όταν οι οικογένειες, υφίστανται μεν, αλλά χωρίς την παρουσία δύο γονέων, ή όπως στην εποχή μας, ως ομόφυλα ζευγάρια, ως

μονογονεϊκές οικογένειες, κτλ. Τότε προκύπτουν προς αντιμετώπιση και νέα ζητήματα. Βεβαίως, υπάρχουν οι ανάλογοι μηχανισμοί αντιμετώπισης όλων αυτών, στους οποίους θα αναφερθούμε επιγραμματικά.

Να πούμε εισαγωγικά, εισερχόμενοι στο θέμα μας, ότι υπάρχουν κάποια γεγονότα στην ζωή μας, που «δοκιμάζουν» όντως την αντοχή των οικογενειών, τους δεσμούς μεταξύ των μελών της, την οικογενειακή συνοχή. Θα τα ονομάσουμε αυτά «στρεσογόνα γεγονότα ζωής». [1]

Μερικά από αυτά μπορεί να είναι ή γέννηση ενός παιδιού, το διαζύγιο, [2] τα οικονομικά προβλήματα, πολύ περισσότερο τα προβλήματα υγείας, όπως και η «αναχώρηση» από την πατρική εστία για ορισμένο διάστημα ή πιο μόνιμα, κάποιου μέλους της οικογένειας. Εμείς από αυτά θα προσεγγίσουμε την απομάκρυνση των παιδιών από το σπίτι λόγω σπουδών, εργασίας και την πιο δύσκολη περίπτωση, εξαιτίας του θανάτου του παιδιού. Μας ενδιαφέρει ιδιαίτερος η αντιμετώπιση των γονέων περί του θέματος.

Καταρχήν γενικά, όταν συμβεί σε κάποια οικογένεια, ή απομάκρυνση, ή αναχώρηση (κυρίως μέσω του θανάτου) του παιδιού, έχουμε συνήθως δύο ακραίες αντιδράσεις. Ή η οικογένεια θα διαλυθεί ή θα συσπειρωθεί και θα δυναμώσει ο οικογενειακός τους δεσμός, θα συσφιχθούν δηλαδή πιο πολύ οι μεταξύ τους σχέσεις. [3]

Θα δούμε πρώτα την απομάκρυνση από την οικογένεια του παιδιού λόγω

ενηλικίωσής του, συνήθως συμβαίνει αυτό με τις σπουδές του νέου σε κάποιο πανεπιστήμιο μακριά από την πατρική του εστία ή λόγω εύρεσης εργασίας σε περιοχή μακρινή από την οικογένεια.

Γενικά, η απομάκρυνση ενός μέλους της οικογενείας, ούτως ή αλλιώς, δημιουργεί μια διαφοροποίηση, μια αλλαγή στην καθημερινότητα. Είναι κάτι νέο και άγνωστο. Όμως θα έλεγα, όπως το καταλαβαίνετε, είναι μια φυσική πορεία. Κάποια στιγμή κόβεται ο ομφάλιος λώρος και θα πρέπει οι γονείς να βοηθούν και τα παιδιά τους, αλλά και τους εαυτούς τους στην αποδοχή αυτή, στην νέα αυτή πραγματικότητα. Αυτή η σχέση εξάρτησης, ειδικά στην Ελλάδα, γίνεται παθογόνος και δεν αφήνει περιθώρια για ανάπτυξη των παιδιών, προκειμένου να πράξουν αυτό που λέμε απλά, «να ανοίξουν τα φτερά τους». [4] Προκαλεί η απομάκρυνση από το σπίτι λοιπόν ένα αρχικό «σοκ», τόσο στα παιδιά που φεύγουν για πρώτη φορά από το σπίτι τους, αλλά και στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς τους, κυρίως στους γονείς. [5] Το γεγονός αυτό χρειάζεται την λεγόμενη « διαχείριση απώλειας». [6]

- 1. Κόλλια Κ., Οικογένεια και Ψυχική υγεία, Αθήνα 2010, σ.171 έξ.**
- 2. Αυγουστίδη Αδαμ. πρωτοπρ., Γόνιμες Συγκρούσεις, Αθήνα, 2008, σ.36**
- 3. Κόλλια Κ., Οικογένεια και Ψυχική υγεία, Αθήνα 2010, σ.172.**
- 4. Αυγουστίδη Αδαμ.πρωτοπρ., Γόνιμες Συγκρούσεις, Αθήνα, 2008, σ.169**
- 5. Βλ. Αυγουστίδη Αδαμ.πρωτοπρ., Γόνιμες Συγκρούσεις, Αθήνα, 2008, σ.36 .σσ.163- 167**
- 6. Βλ. Kubler-Ross, E., On Death and Dying, Routledge, 1969.**

[page_end]

Ας πάμε να δούμε «τις πταίει», τα αίτια δηλαδή για μια τέτοια κατάσταση

Α) Υπάρχει μια νοοτροπία εκ μέρους του γονιού ότι « το παιδί μου μού ανήκει» . Κάποια έντονη « κτητικότητα» φανερώνει αυτή η στάση, η οποία δεν δίνει στο νέο παιδί την ευκαιρία να σταθεί μόνο του. Αισθάνεται ότι έχει πάντοτε ένα δεκανίκι. Σε όλα τα θέματα είναι ο πατέρας ή η μητέρα πίσω του, ακόμα και όταν φύγει από το σπίτι, ακόμα και τότε, όταν έχει δημιουργήσει άλλη δική του οικογένεια, πάντοτε υφίσταται την παρουσία (πολλές φορές και αδιάκριτα) των γονιών. Συχνά οι γονείς το κάνουν αυτό χωρίς να αντιλαμβάνονται ότι περνούν τα επιτρεπτά όρια. Ουσιαστικά, η υπερπροστασία αυτή παγιδεύει και τους ίδιους, αλλά και τα παιδιά αποδυναμώνει.

Σχετική και παράλληλη με το θέμα αυτό είναι η καταθλιπτική περίοδος που περνά κυρίως η μητέρα, η οποία ειδικά όταν δεν εργάζεται, δεν έχει τώρα τι να κάνει, δεν έχει «αντικείμενο». Το μοναδικό νόημα για εκείνη ήταν να αναθρέψει τα παιδιά της, αυτό θεωρούσε μοναδικό έργο της ζωής της, και είναι όντως ιερό έργο αυτό. Τώρα όμως που τα παιδιά έφυγαν από το σπίτι, νιώθει απόλυτη πλήξη και θλίψη. Βιώνει το «σύνδρομο της άδειας φωλιάς». [7] Τι αποδεικνύει αυτή η προσέγγιση; Ότι την προσωπική της υπόσταση και ιδιαιτέρως την πνευματικότητά της την έβαζε πάντοτε «κάτω από το χαλί». Τώρα όμως πού «φύσηξε» και «το χαλί» αφαιρέθηκε, αποκαλύπτεται η πραγματική κατάσταση. Κάποιοι γονείς μετά από αυτό το γεγονός «ξυπνούν», αλλά κάποιοι άλλοι, κυρίως μητέρες, και πάλι δεν αναζητούν το βαθύτερο πρόβλημα έστω και αυτή την ύστατη ώρα, αλλά ατυχώς προσπαθούν να «καλύψουν» το ζήτημα με την ανατροφή των εγγονιών τους τώρα, χρησιμοποιώντας διάφορες αφορμές, λογικές ή παράλογες. Προσπαθούν να καλύψουν το κενό τους και θα λέγαμε ότι, με την προσέγγιση αυτή, εξυπηρετούν με προσωπικό «αντάλλαγμα» τα εργαζόμενα παιδιά τους. Με αυτό τον τρόπο και πάλι όμως είναι φυσικό να δημιουργούν και νέα δυσεπίλυτα προβλήματα.

Παράλληλη κατάσταση, συναφή με την προηγούμενη, αποτελεί και η ακόλουθη συμπεριφορά. Πρόκειται για την αποξένωση των συζύγων μεταξύ τους λόγω της «αφιέρωσης» του ενός γονιού στην φροντίδα των παιδιών. Ο πατέρας ή η μητέρα, λοιπόν, σχεδόν αποκλειστικά μεριμνά για τις όποιες ανάγκες των παιδιών παραμελώντας τον άλλο σύζυγο. Λεπτή κατάσταση αυτή! Γιατί ο « θιγόμενος» δεν μπορεί καν να παραπονεθεί.

Άλλο σχετικό θέμα είναι το να διεκδικεί η μάνα και η σύζυγος - νύφη το ίδιο πρόσωπο. Η πρώτη αισθάνεται ότι χάνει κάτι το οποίο έχει κουραστεί να αποκτήσει και διαπαιδαγωγήσει και η δεύτερη συχνά προσπαθεί, για διάφορους λόγους, να τον αποκόψει από την πατρική του οικία, διότι δεν έχει την «αποκλειστικότητα». Αρρωστημένες σκέψεις και στάσεις αυτές πού δεν οδηγούν σε σωστά αποτελέσματα.

7. D.H.Olson - J.Defrain, Mariage and the family, σσ. 424- 426.

[page_end]

Περί θανάτου

Αν δημιουργεί όμως προβλήματα μια προσωρινή αναχώρηση του παιδιού, πόσο μάλλον, μια μόνιμη αναχώρηση και μάλιστα απρόοπτα ή με βίαιο τρόπο. Ο θάνατος είναι εξ ορισμού ένα « φάλτσο» στην ζωή μας, αφού κατά τις Γραφές « Θεός θάνατον ουκ εποίησεν». (Σοφ.Σολ.1,3). Ο θάνατος είναι από αυτές τις έννοιες πού θέλει ερμηνεία, «πλησίασμα», κατανόηση κατά το δυνατόν. Δηλαδή έχει ανάγκη ο άνθρωπος να δώσει μια εξήγηση, κυρίως μέσα του και με βάση αυτήν να τον αντιμετωπίσει. Φυσικά όχι, όπως κάποιιο διατείνονται, να αρνείται την ύπαρξή του. [8] Άλλωστε είναι το μόνο σίγουρο στη ζωή. Στην Ορθόδοξη θεολογία έχουμε περί του θέματος πλούσιο υλικό τόσο από την Αγία Γραφή, όσο και από τους Πατέρες της Εκκλησίας. Ερμηνεύουν οι τελευταίοι το σχετικό κεφάλαιο της Γενέσεως (Γεν.3,15) περί της «πτώσεως, αλλά και τα αναφερόμενα από τον απόστολο Παύλο στις Επιστολές του», για το θέμα του θανάτου.(π.χ. Προς Θεσ. Α΄ 4, 13-17).

Αρχικά, πρέπει να γνωρίζουμε μερικά σημαντικά θεολογικά πράγματα περί του θανάτου. Ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο να μην πεθαίνει, όμως η κατάχρηση της ελευθερίας του ανθρώπου έφερε αρνητικά αποτελέσματα, έφερε την φθορά και τον θάνατο. Ο θάνατος έτσι εισήλθε στην ανθρώπινη ύπαρξη, όπως και η φθορά κυριάρχησε σε όλη την δημιουργία. Το «σχέδιο αγάπης» του Θεού όμως για το πλάσμα του, για την ανόρθωσή του, δεν τελείωσε. Σαρκώνεται ο ίδιος και δίνει

την δυνατότητα, μέσω της Ανάστασής Του, επαναφοράς στην προοπτική κατάσταση. Πρόκειται για Αλήθειες της Πίστης μας πού όταν βιωθούν αποκαλύπτονται, κατανοούνται και βοηθούν τον άνθρωπο σε μια «γεύση» της Βασιλείας του Θεού στην παρούσα ζωή και βέβαια στην συνέχιση της εμπειρίας αυτής στην αιώνια ζωή. Αυτή η τοποθέτηση λοιπόν, αν δεν είναι μόνο μια θεωρία, αλλά ένα δυνατό βίωμα από τον χριστιανό, αποτελεί μια στάση ζωής, ένα «φάρμακο» έναντι του θανάτου. Με μια έκφραση, για όποιον πραγματικά πιστεύει φθάνει στο σημείο να πει «δεν υπάρχει θάνατος», αλλά μετάβαση από τα πρόσκαιρα στα αιώνια, και από τα φθαρτά στα άφθαρτα. Επιτρέψτε μου, να σας αναφέρω, πώς η καλύτερη περιγραφή όλων αυτών, των συνεπειών του θανάτου, αλλά και του μεγάλου γεγονότος της νίκης του μέσω της συνανάστασης με τον Χριστό, γίνεται στην νεκρώσιμη ακολουθία. Εκεί, μεταξύ άλλων, ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, «ποιητικώ τω τρόπω», «κεντά» υμνολογικά γύρω από τις έννοιες αυτές και τις εμπειρίες.

Πέραν αυτών όμως, οι περισσότεροι άνθρωποι στερούνται μιας απόλυτης εμπιστοσύνης στο Θεό και έτσι συχνά ταλαιπωρούνται, φοβούνται τον θάνατο. Πόσο μάλλον όταν ο θάνατος αφορά στο παιδί τους. Είναι όντως αντικειμενικά δύσκολη μια τέτοια κατάσταση και χρειάζεται δύναμη «εξ ύψους» η αντιμετώπισή της. Είναι δύσκολη μια τέτοια κατάσταση γιατί πάει αντίθετα στον συνηθισμένο

βιολογικό κύκλο της ζωής. Όμως και σε αυτήν την περίπτωση οι ίδιες αλήθειες και οι ίδιοι τρόποι προσέγγισης ισχύουν.

Είναι αλήθεια ότι στην ζωή μας δεν βοηθά κάνεις για μια «εξοικείωση» με τον θάνατο. Ή υπάρχει μια φιλοσοφική «απάθεια» απέναντί του ή υπάρχει ένας γενικευμένος φόβος. Σκεφθείτε πόσα πράγματα λέγονται για την αποφυγή κάθε σκέψης περί θανάτου, τα οποία συσπειρώνονται στην έκφραση: «Ούτε να το σκέφτομαι δεν θέλω» ! Και όμως, όπως προείπαμε, το ζήτημα θέλει απάντηση για να μπορεί ο άνθρωπος να το διαχειριστεί και να ισορροπεί στην ζωή του. Θα σας αναφέρω κάτι που κατά την γνώμη μου έχει μεγάλο ενδιαφέρον και σχετίζεται με την παραπάνω προσέγγιση και έχει να κάνει με την άλλη περίπτωση και πεθάνει ένας εκ των γονέων του παιδιού. Η σύγχρονη ψυχιατρική επιστήμη αναφέρει και προτρέπει μάλιστα, στα παιδιά, να μην γίνεται καμία αναφορά ως προς το οτιδήποτε αφορά στην μετά τον θάνατο ζωή. [9] Μας διδάσκουν δηλαδή να μιλούμε στα παιδιά πού έχασαν τον ή τους γονείς, με δεδομένο ότι δεν υπάρχει τίποτα μετά τον θάνατο και ότι έτσι απλά θα πρέπει να αποδεχθούν το γεγονός. Είναι όμως έξω, κατά την γνώμη μας, και από την λογική μια τέτοια συμπεριφορά, μακριά και από την ανθρώπινη ευαισθησία.

Δύο σημεία λοιπόν πού κρατάμε με βάση τα παραπάνω, είναι η έλλειψη θεολογικής τοποθέτησης περί του θανάτου από τους ανθρώπους και η προσέγγιση της σύγχρονης ψυχιατρικής επιστήμης, που η αλήθεια είναι ότι μας απογοητεύει στο θέμα αυτό, γι αυτό και προτιμούμε την τοποθέτηση των Πατέρων της Εκκλησίας οι οποίοι, λόγω της ποιμαντικής μεριμνάς τους, έχουν ασχοληθεί επισταμένως με τα θέματα αυτά και προσφέρουν μια αληθινή από την μία, αλλά και «ανθρώπινη» τοποθέτηση. [10] Υπάρχει πληθώρα πατερικών κειμένων περί του θέματος.

8. Απέναντι στον θάνατο υπάρχουν πέντε στάδια αντίδρασης κατά την Elizabeth Kubler-Ross: α) άρνηση του γεγονότος του θανάτου, β) θυμός, γ) αντιπαράθεση με τον υποθετικά υπεύθυνο για το γεγονός (Θεός, ιατρός κ.α.), δ) κατάθλιψη και ε) συμφιλίωση με το γεγονός. (Elizabeth Kubler-Ross, On Death and Dying (1969).

9. www.washingtonpost.com

10. Βλ. Mc Gowan D., Parenting Beyond Belief: On Raising Ethical Caring Kids Without Religion, Amacom, 2011.

[page_end]

Προτάσεις- λύσεις

Δεν θα ήθελα να σας κουράσω πιο πολύ. Το τελευταίο μέρος των λεγομένων μου

σχετίζονται σε κάποιες «προτάσεις» προσέγγισης των μεγάλων μυστηρίων που λέγονται ψυχή και θάνατος, πού εμμέσως απαντούν για το θέμα της αναχώρησης των παιδιών από το σπίτι. Θα σας πω κάτι το οποίο, είναι αλήθεια, δεν το διάβασα σε κάποιο πανεπιστημιακό σύγγραμμα, εγχειρίδιο ψυχολογίας ή παιδαγωγικής, αλλά πιστεύω ότι κρύβει μεγάλη σοφία. Όταν ρώτησα, στην επαρχία πού διακονώ, έναν γέροντα στην ηλικία άνθρωπο, πόσα παιδιά έχει μου απάντησε: «Τρία, του Θεού»! Τού Θεού μου είπε, γιατί Αυτός χαρίζει τα μεγάλα δώρα, τα παιδιά εν προκειμένω! Αυτό το αναφέρω γιατί πιστεύω ότι αποτελεί μια στερεή βάση προσέγγισης του θέματος. Αυτή η τοποθέτηση όταν είναι «πιστεύω» του ανθρώπου, του προσφέρει δύναμη και κουράγιο για να αντιμετωπίσει ως γονιός την δυσκολία της παροδικής ή της μόνιμης απομάκρυνσης των παιδιών. Με αυτό το «μέτρο» λοιπόν σίγουρα θα έχουμε λιγότερους και μικρότερους ψυχικούς τραυματισμούς, περισσότερο δημιουργικά και ευτυχισμένα παιδιά. Η πίστη λοιπόν, η εμπιστοσύνη στο Θεό, αποτελεί μια αλήθεια, ένα αγκωνάρι, που μπορεί ο άνθρωπος να έχει ως αρωγό του στην δυσκολία της όποιας απομάκρυνσης.

Πιο συγκεκριμένα, ας διαπαιδαγωγούμε τους ανθρώπους χωρίς να τους εγκλωβίζουμε, χωρίς να αφήνουμε τα δικά μας πάθη να τα ακολουθούν, να μην τους τα «κληρονομούμε». Δεικνύω το ενδιαφέρον μου για τα παιδιά μου χωρίς να θέλω να καλύψω δικά μου κενά και στόχους πού δεν μπόρεσα να πραγματοποιήσω. Αυτή αποτελεί μια νέα μεγάλη παγίδα. Ο εγωισμός κρύβεται, «υποβόσκει» μέσα από τέτοιες συμπεριφορές. Πόσους τέτοιους «αποτυχημένους» επιστήμονες, νέα παιδιά βλέπουμε δίπλα μας! Νέα παιδιά πού δεν μπόρεσαν να πουν «όχι» στα «θέλω» των δικών τους γονέων και «ναι» σε αυτό πού πραγματικά ήθελαν να κάνουν στην ζωή τους. Οφείλουμε να βοηθούμε, όσοι έχουμε την ευθύνη της διαπαιδαγώγησης και της επικοινωνίας με νέους ανθρώπους, ώστε να μην ακολουθούν αναγκαστικά το επάγγελμα της μητέρας ή του πατέρα τους για να μην τους στεναχωρήσουν ή για να εκπληρώσουν τους ανεκπλήρωτους στόχους και φιλοδοξίες των πρώτων. Άλλωστε, θα το πω απλά, δεν «περνιέται» μια τέτοια ζωή.

Θα ήθελα να κάνουμε αναφορά τώρα και σε κάτι άλλο σχετικό, στο πλαίσιο του θέματός μας. Πρόκειται για τις λεγόμενες «δεμένες οικογένειες». Τι σημαίνει αυτό; Αγώνιζονται κάποιοι άνθρωποι να στηρίξουν τις οικογένειες τους , με τις λεγόμενες αρχές. Τι είναι όμως αυτές οι αρχές; Κάποιες αποστεωμένες έννοιες, θεωρητικές κατά βάση, πού δεν βιώνονται στην καθημερινότητα; Γνώριζε ότι με αυτές τις αρχές και τις αξίες που προσπαθείς να συσπειρώσεις την οικογένειά σου, είναι σαν να χτίζεις σε σαθρά θεμέλια. Επειδή λοιπόν είναι μόνο θεωρητικές και όχι ουσιαστικές, όταν έρχεται το θέμα της «αναχώρησης των παιδιών», οι αξίες αυτές καταρρέουν, δεν αντέχουν και πέφτουν. Αποδεικνύονται «λίγα» και «μικρά» ως θεμέλια. Δεν είναι ικανά για να κρατήσουν σταθερές τις λεγόμενες «δεμένες» οικογένειες και γι' αυτό διαμελίζονται. Πρόβλημα αποτελεί στις οικογένειες αυτές και το φαινόμενο της ταύτισης, όπου ο ένας ταυτίζεται με τον άλλον και έτσι δεν μπορεί να υπάρχει αλληλοβοήθεια, αφού όλοι ζουν στο ίδιο πρόβλημα. Ωστόσο, είναι σημαντικό να υπάρχει ο ουσιαστικός σύνδεσμος μεταξύ των μελών της οικογένειας χωρίς όμως ο ένας να εγκλωβίζεται μέσα στον άλλον.

Κάτι άλλο που προτείνεται για την συμβίωση της οικογένειας μετά την αναχώρηση του παιδιού ή των παιδιών από το σπίτι είναι ο επαναπροσδιορισμός των σχέσεων, των συζύγων κυρίως. Μένουν και πάλι μόνοι τους οι σύζυγοι, όπως ξεκίνησαν. Έτσι, ας πιάσουν την ευκαιρία να φρεσκάρουν, να επαναπροσδιορίσουν τους στόχους και τους λόγους της συνύπαρξής τους. Η οικογένεια δεν σταματά να υφίσταται έστω και μετά από οποιαδήποτε δυσκολία, ακόμα και από την απώλεια

ενός μέλους της.

Τέλος, θα δούμε αν υπάρχει και κάτι θετικό από την «απομάκρυνση των παιδιών»

Το πρώτο είναι η δυνατότητα της δημιουργίας από τα ίδια τα παιδιά. Είναι μεγάλη η χαρά του νέου όταν δημιουργεί και αυτή η χαρά είναι, πρέπει να είναι, χαρά και των γονέων τους. Στην «αναχώρηση» όμως λόγω απώλειας ζωής του παιδιού το αποτέλεσμα είναι ο πόνος. Έχει άραγε αυτός κάτι θετικό να δώσει; Ναι! Είναι αυτός που σμιλεύει τις ψυχές των ανθρώπων. Στην αρχή μπορεί να φέρνει σύγχυση και απογοήτευση στα πρόσωπα και τις ανθρώπινες σχέσεις, αλλά μπορεί και να «ξυπνήσει» τον άνθρωπο. Ο πόνος της αναχώρησης είναι μεγάλος δάσκαλος, που κάνει τον άνθρωπο σοφό, τον διδάσκει να πατά στην γη, θεραπεύει τον εγωισμό του, τον κάνει «αιώνιο». Ο πόνος, αν και δεν είναι επιθυμητός, είναι αυτός που μας θυμίζει την φθαρτότητά μας. [11] Ωστόσο, ο Χριστός ήρθε για να νικήσει τον πόνο και πράγματι τον νικάει όποιος εμπιστεύεται την ζωή του σ'Αυτόν.

Άφησα για το τέλος δύο παραδείγματα, τα οποία θα αναφέρω και θα ήθελα τον δικό σας σχολιασμό.

A) Τι θα λέγατε αν ακούγατε μια μητέρα να λέει: «Κάναμε 7 παιδιά για να έχουμε παρέα και για να μας κοιτάξουν και δεν έχουμε κανένα. Μείναμε μόνοι!»

B) Μια οικογένεια έχει μόνο ένα παιδί, τον Αλέξανδρο, και σκοτώνεται σε τροχαίο δυστύχημα την ημέρα πού παίρνει το πτυχίο του στο Πανεπιστήμιο. Ο ιερέας επισκέπτεται την οικογένεια και για να παρηγορήσει την οικογένεια τους λέει: « Το αγάπησε ο Θεός και το πήρε»! Τι έχετε να σχολιάσετε;

11. Βλ. Ζάν Κλώντ Λαρσέ, Ο Θεός δεν θέλει τον πόνο των ανθρώπων, Αθήνα 2016.

<http://bit.ly/2uBIYxx>